

DANSKE FARGER

ANARKISTENS SVIGERMOR

Produktion: Nordisk Films Kompagni 1906.

Instruktion: Viggo Larsen.

Foto: Axel Sørensen (Graatkjær).

Medvirkende: Viggo Larsen.

Premiere: 23-10-1906.

VIDUNDERCIGAREN

Produktion: Nordisk Films Kompagni 1909.

Foto: Axel Graatkjær.

Medvirkende: Sofus Wolder (cigarrygeren), Holger Pedersen (Gissermand), Maggi Zinn, Erik Winther, Anton Seitzberg og Edmund Østerbye.

HEKSEN OG CYKLISTEN

Produktion: Nordisk Films Kompagni 1909.

Foto: Axel Graatkjær.

Medvirkende: Petrine Sonne, Viking Ringheim.

Premiere: 29-8-1909.

DEN NYE HUSLÆRER

eller FABIAN SOM MUSIKLÆRER

Produktion: Nordisk Films Kompagni 1910.

Instruktion: Victor Fabian(?).

Medvirkende: Victor Fabian, Erik Crone, Kai Voigt, Julie Henriksen, Ella la Cour.

Premiere: 7-10-1910.

KØBENHAVN VED NAT

Produktion: Biorama 1910.

Foto: M. A. Madsen (?)

Medvirkende: Emilie Sannom, Magna Redøhl, fru Felumb Friis, Victoria Petersen, Edv. Jacobsen, Frederik Jensen, Carl Alstrup, Oscar Stribolt, Lauritz Olsen.

Premiere: 26-12-1910.

EN SLEM DRENG

Produktion: Nordisk Films Kompagni 1915.

Instruktion: Lau Lauritzen.

Manuskript: Valdemar Andersen.

Foto: Fuglsang.

Medvirkende: Frederik Buch, Lauritz Olsen, Oscar Stribolt, Carl Schenstrøm.

Premiere: 12-9-1915.

DR. THÜRMERS MOTIONSKUR

Produktion: ?. 1915-25.

SKANDELEMAGEREN eller EN SØD PLANTE

Produktion: Nordisk Films Kompagni 1918.

Instruktion: Lau Lauritzen.

Manuskript: Valdemar Andersen.

Foto: H. Fischer.

Medvirkende: Gudrun Houlberg, Olga Svendsen, Carl Alstrup, Rasmus Christiansen.

Premiere: 8-12-1919.

Filmfarcen er lige så gammel som selve filmen, for allerede hin berømmelige dag den 28. december 1895, da brødrene *Lumière* i Grand Café i Paris for første gang lod de levende billeder flimre hen over lærredet for et måbende publikums øjne, allerede da blev der vist en farce. Men denne genre egnede sig nu også fortræffeligt til den nye kunstart. I formen kort og knap og med et indhold, der ikke krævede altfor meget af de udøvende kunstnere. En komisk situation og hvad den indebar var nok til at vække latteren frem hos det lidet forvante publikum. Og udviklingen gik hurtigt i filmens første år; der opstod snart instruktører, der blev specialister i denne genre, og publikum fik sine yndlinge blandt filmkomikerne. Den berømteste af de tidlige filmkomikere var franskmanden *André Deed*, eller som han også hed *Boireau*. Hans film nåede langt ud over Frankrig grænser, også til Danmark, hvor vi gav ham navnet *Lehmann*. Der er uden tvivl flere af Filmmuseets medlemmer, der husker, at vi har vist forfilm med denne vævre komiker.

Vi vil nu med det foreliggende program prøve at give et billede af farcens udvikling indenfor dansk film. Helt frie hænder har vi desværre ikke haft ved udvælgelsen. Mange tidlige film er forsvundet, det gælder især film fra de mindre kendte selskaber.

Da vi herhjemme i 1906 fik gang i spillefilmproduktionen ved oprettelsen af Nordisk Films Kompagni, var den første film, der blev optaget typisk nok en farce. Den hed »Opløb paa Frederiksberg« eller »Professorens Morgenavis« og havde premiere den 24. marts 1906. Den var, hvad man dengang kaldte en »løbe«-film, en meget slående betegnelse for den slags primitive filmfarcer, hvor det komiske består i, at alle på et vist tidspunkt løber efter alle (jfr. den engelske betegnelse »chasefilm« om den samme type film). Denne film er desværre forsvundet, men vi er i stand til at vise en anden farce fra samme år: »Anarkistens Svigermor«, der for os har den filmhistoriske interesse, at vi her ser selskabets førstekraft fra de tidlige år, *Viggo Larsen*, i en af hans

første roller og tidligste iscenesættelser. Desuden er filmen, efter *Viggo Larsen*'s udsagn, delvis optaget i den første dekoration, der blev lavet på Nordisk Film.

»Anarkistens Svigermor« handler om en mand, der efter mange genvordigheder med sin svigermor ender med at sprænge hende i luften, og filmen er både med hensyn til form og indhold yderst primitiv. Titlen skal man ikke lægge for meget i, anarkister var på mode i den tids filmtitler, jeg kan for eks. nævne »Anarkister ombord«, »En Anarkist«, »Anarkister«, altsammen vel blot at tage som et udtryk for en interesse omkring anarkisme, der på det tidspunkt var en faktor indenfor det politiske liv.

Med den næste film »Vidundercigaren« fra 1909 er vi nået et langt skridt frem i genrens udvikling. Filmene har en fast opbygning omkring den stinkende cigar, der afstedkommer alle de komiske situationer. Hovedrollen spilles af den populære komiker, *Sofus Wolder*, der senere iscenesatte mange farcer for Nordisk.

Den næste film er »Heksen og Cyklisten« fra samme år som den foregående. Det er måske den fikseste farce, Nordisk Film nogensinde har produceret. Af form er den en blanding af to genrer, trickfilm og farcen, for den komiske virkning opnås ved hjælp af trick. Og det er værd at lægge mærke til, hvor behændigt disse er udført. Filmens komiske situationer opstår næsten alle ved, at et køretøj forvandles til et andet, og i næsten hvert eneste tilfælde sker forvandlingen midt i en bevægelse, hvilket er af ikke ringe artistisk virkning.

»Den nye Huslærer« (1910) er led i en hel serie af film, som Nordisk lod optage det år med *Victor Fabian* i hovedrollen. Det var tænkt som et forsøg på at tage konkurrencen op med den førnævnte meget populære franske komiker *Lehmann*. Hvorfor denne produktion blev indstillet, efter at der blot var udsendt en halv snes film, vides ikke. Man skulle da ellers mene, at *Fabian* havde et ganske interessant komikertalent.

I 1910 begyndte man her i Danmark at optage film på mere end een spole, eller med andre ord, mens filmens varighed før aldrig havde overskredet et kvarter, produceredes nu film på en halv time, tre kvarter, ja endnu længere spilletid. Dette fik også betydning for filmfarcens udvikling – desværre ikke til det bedre. Den oprindelige stramhed og knaphed i formen blev afløst af en bredde, som den ofte meget spinkle handling ikke kunne bære. Den første af de »lange« farcer, vi skal se, er »København ved Nat« fra 1910. I denne får vi lejlighed til at møde en række af den tids kendteste komikere. Filmen er produceret af *Søren Nielsen*, en af de festligste figurer i den tidlige danske filmhistorie. Han var ikke en mand, der led af kunstnerisk ærgerrighed, for ham gjaldt det blot om at lave ting, der kunne sælges, og han havde ofte meget pudsige fore-

stillinger om, hvad der gik i folk. I den foreliggende film har man et glimrende eksempel på et af hans sære påfund i den indlagte øgledans. Den er uden tvivl inspireret af den succes, *Asta Nielsen* havde fået med sin apachedans i »Afrunden«, der havde haft premiere et par måneder forinden.

Med »En slem Dreng« er vi rykket fem år frem. *Lau Lauritzen* er i mellemtiden blevet den faste farceinstruktør på Nordisk. I tiden op til 1920, da han forlod selskabet, iscenesatte han mellem 300 og 400 film for Nordisk og for størstedelens vedkommende med et fast sæt af teknikere og kunstnere. Vi giver to eksempler på Laus farcer, en fra hans tidlige periode, hvor han især anvendte *Buch* og *Stribolt* og en fra hans senere med *Rasmus Christiansen* og *Alstrup*. I sandhedens interesse må man desværre sige, at Laus film ikke var af internationalt format, de lader sig dårligt sammenligne med de samtidige *Mack Sennett* og *Chaplin* film. Det er især tempoet, det kniber med; derimod er der adskillige morsomme situationer i de to film.

Ind imellem de to film spiller vi »Dr. Thürmers Motionskur«, en film, om hvilken det ikke har været muligt at finde mange oplysninger. Det eneste, der kan siges med sikkerhed, er, at den er optaget mellem 1915 og 1925, og at den, hvis det er den originale titel, den nu har, ikke er produceret af et af de store filmselskaber. Blandt de medvirkende mener jeg at genkende den kvindelige komiker *Astrid Krygell*.

Når vi har taget den med, er det, fordi den på en opfindsom måde udnytter forskellige muligheder for trickoptagelser. Men nægtes kan det ikke, at filmen er noget for bredt anlagt nu og da.

November 1957.

Marguerite Engberg.